

Programmaboekje symposium

‘Hoe werkt ons werk?’

11 april 2013

13.00 tot 17.30 uur Fontysgebouw Sittard

---

50 presentaties van praktijkonderzoek,
vóór en dóór aanstaande en zittende leraren

Plenaire lezing

door Dr. Ir. Ionica Smeets, wiskundige en wetenschapsjournalist

Literair intermezzo

door Quirien van Haelen, schrijver/dichter

Fontys Lerarenopleiding Sittard, Blariacum College, BC Broekhin, Charlemagne College, Connect College, DaCapo College, Graaf Huyn College, LVO-Parkstad, LVO-Weert, Sintermeerten College, Sophianum, Trevianum, LOOK (OU), Universiteit Maastricht

www.aosl.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Programma	4
2. Praktische informatie (algemeen)	5
3. Informatie voor zaalvoorzitters.....	7
4. Overzicht posterpresentaties onderzoek 3 ^e jaars FLOS-studenten.....	8
5. Beschrijvingen 1 ^e parallelsessie: 4 ^e jaars FLOS-studenten.....	10
6. Beschrijvingen 2 ^e parallelsessie: zittende docenten en promovendi.....	13
7. Plattegrond Fontysgebouw: sessielokalen	16

Voorwoord

Geachte symposiumdeelnemer,

Van harte welkom op het symposium vóór en dóór leraren (in opleiding), getiteld *'Hoe werkt ons werk?'*. In dit boekje treft u alle relevante informatie over het symposium aan.

Onder de vlag van de Academische Opleidingsschool Limburg (AOSL) zet een aantal onderwijspartners zich gezamenlijk in voor de ontwikkeling en uitvoering van praktijkgerichte opleiding en professionalisering van leraren voortgezet onderwijs in Limburg. Een speerpunt daarbij is het stimuleren van onderzoek door leraren (in opleiding). Hierbij gaan de eigen professionalisering en het bijdragen aan de ontwikkeling van de school hand in hand.

Leraren ontwikkelen in hun eigen beroepspraktijk specifieke en waardevolle aanpakken en kennis, die de aandacht van collega's van andere scholen verdient. Het AOSL-symposium biedt leraren (in opleiding) een podium én de uitdaging om de aanpak en opbrengsten van eigen onderzoek met anderen te delen.

Dit jaar kunt u kiezen uit in totaal 50 presentaties. Ruim 30 onderzoekpresentaties van aankomende en zittende leraren worden in een tiental aparte presentatieruimtes in twee rondes aangeboden. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om tijdens twee (wissel)rondes via ruim 20 gepresenteerde posterpresentaties kennis te nemen van en in gesprek te gaan met studenten die op diverse scholen kleinschalig onderzoek uitvoerden. Voor studenten worden door een onafhankelijke jury prijzen toegekend voor de beste presentatie en de beste poster.

Aan het eind van de middag laat wiskundige en wetenschapsjournalist dr. ir. Ionica Smeets tijdens een plenaire lezing haar licht schijnen op onderzoek door leraren. Daarnaast kijkt de dichter Quirien van Haelen via twee korte en prikkelende intermezzi vanuit een literaire bril naar de leraar als onderzoeker.

Ik wens alle deelnemers een inspirerende en plezierige middag toe. De volgende editie van het AOSL-symposium zal plaatsvinden op donderdagmiddag 5 juni 2014. Ook dan bent u weer van harte welkom.

Namens de AOSL-symposiumcommissie 2013

Dr. Frank Crasborn, voorzitter

April 2013

1. Programma

*Het eerste en plenaire deel van het symposium vindt plaats in de **Rabobankzaal** van de Sittardse Schouwburg. Zaal bereikbaar via ingang belendende Fontysgebouw, Mgr. Claessensstr. 4, Sittard.*

Vanaf 12.45 uur: **Inloop en ontvangst** deelnemers symposium met koffie/thee en vlaai
Tevens eerste mogelijkheid bezichtigen posterpresentaties

13.30 uur: **Opening** door dagvoorzitter drs. Ton Lenders (AOSL)

13.35 uur: **Welkom** door gastheer drs. Anton v.d. Brink,
directeur Fontys Lerarenopleiding Sittard

13.40 uur: **Literair intermezzo** door dichter Quirien van Haelen

---

*Het tweede deel van het symposium vindt plaats in **lokalen van het Fontysgebouw**
(zie voor exacte locaties de plattegrond verderop in dit boekje).*

14.00-14.50 uur: **1^e ronde** parallelsessies met 17 onderzoekpresentaties

14.50-15.20 uur: **Wisselronde** met 23 posterpresentaties (met koffie/thee/fris)

15.20-16.10 uur: **2^e ronde** parallelsessies met 17 onderzoekpresentaties

16.10-16.40 uur: **Wisselronde** met 23 posterpresentaties (met fris)

---

*Het slot van het symposium vindt wederom plaats in de **Rabobankzaal** van de Schouwburg.*

16.45-17.15 uur: **Lezing** door dr.ir. Ionica Smeets, wiskundige & wetenschapsjournalist

17.20 uur: **Literair intermezzo** door dichter Quirien van Haelen

17.25 uur: **Prijsuitreiking** beste presentatie/poster door dr. Frank Crasborn (AOSL)

17.35 uur: **Nazit** met drankje en hapje (restaurant Fontys)

2. Praktische informatie (algemeen)

Symposiumcommissie

- Frank Crasborn (vz.) f.crasborn@fontys.nl
- Ton Lenders tlenders@aosl.nl
- Jo Gardeniers p.gardeniers@fontys.nl
- Sandra Bisschop sbisschop@aosl.nl (secretariaat)
- Marlies Vissers m.visserscornelussen@fontys.nl (secretariaat)

Symposiumlocatie

Fontys Lerarenopleiding Sittard
Mgr. Claessensstraat 4
6131 AJ Sittard
Tel. 08850-77088

Bereikbaarheid en parkeren

Met de trein. Vanaf station Sittard is het 5 minuten lopen naar het Fontysgebouw dat naast de Sittardse schouwburg ligt. Komt u met de auto dan kunt u vlakbij betaald parkeren:

- In de parkeerkelder van het Fontysgebouw (beperkt aantal plaatsen)
- Op het parkeerterrein direct naast het Fontysgebouw
- Op de gemeentelijke parkeerplaats direct naast het parkeerterrein van Fontys
- Op de gemeentelijke parkeerplaats aan het einde van de parallelweg (sporthal)

Deelname studenten

Voor 3^e- en 4^e-jaars FLOS-studenten is actieve aanwezigheid op de symposiummiddag verplicht.

Zelf inschrijvingsticket uitprinten en meenemen

Nadat u heeft ingeschreven ontvang u per e-mail een digitaal toegangsticket met daarop een barcode. Gelieve dit ticket zelf uit te printen en mee te nemen als toegangsbewijs.

U hoeft niet apart in te schrijven voor de presentaties tijdens de parallelsessies. Die kunt u ter plekke kiezen.

Ontvangst, badge en symposiumboekje

De ingang voor het congres is aan de voorzijde van het Fontysgebouw (zie plattegrond achterin). Vanaf 12.45 uur kunt u zich aanmelden bij de informatiebalie (zie plattegrond). U ontvangt dan een badge met uw naam, het gedrukte symposiumboekje en een kop koffie/thee en vlaai. Tevens eerste mogelijkheid bezichtigen posterpresentaties.

Infobalie en symposiumsecretariaat

Tijdens de symposiummiddag is de informatiebalie, tevens symposiumsecretariaat, permanent operationeel (zie plattegrond). U kunt hier tijdens het symposium terecht met logistieke en praktische vragen.

- Sandra Bisschop en Marlies Vissers zullen u te woord staan. U kunt hen op die dag ook telefonisch bereiken via de conciërge onder nummer 08850-79611.

Kiezen van presentaties in twee parallelsessies

Na het plenaire openingsdeel vinden er 2 rondes met parallelsessies plaats. Per ronde kunt u één parallelsessie kiezen. Elke sessie duurt 50 minuten.

Aan de hand van de informatie in dit boekje kunt u vooraf of tijdens het symposium sessies kiezen.

- U kunt niet vooraf intekenen voor bepaalde sessies. Op het symposium gaat u naar de sessies waar uw interesse naar uit gaat. Daarbij geldt het adagium 'vol is vol'.

Posterpresentaties in 2 wisselrondes

Naast het volgen van onderzoekpresentaties tijdens twee rondes, kunt u tijdens twee wisselrondes in gesprek gaan met de makers van de onderzoekposters. Deze vorm maakt een actieve en meer persoonlijke uitwisseling met de onderzoekers mogelijk.

Verderop in het programmaboekje treft u de titels van alle posters aan, zodat u voor u interessante posters vooraf kunt selecteren.

Prijsuitreiking beste presentatie en poster

De presentaties en posters van 3^e- en 4^e-jaars FLOS-studenten worden door een onafhankelijke jury beoordeeld. Aan het eind van de middag worden prijzen uitgereikt voor de beste presentatie en de beste poster.

Plattegrond

Aan de binnenzijde van de achterkant van dit boekje treft u een plattegrond aan waarop u de lokalen van de parallelsessies kunt vinden.

Helpdesk media-ict

Zaalvoorzitters en presentatoren kunnen bij problemen met de mediavoorzieningen om assistentie ter plaatse vragen via telefoon 08850-79623. Eddy Teunissen zal u dan van dienst zijn.

Koffie, thee en frisdrank

Koffie, thee en frisdrank zijn doorlopend gratis beschikbaar in het restaurant van het Fontys gebouw.

Nazit

Na de afsluiting kunt u onder het genot van een drankje en een hapje napraten over de symposiummiddag. Ook hiervoor bent u van harte uitgenodigd.

***Het volgende AOSL symposium vindt plaats op donderdag 5 juni 2014
Ook dan bent u van harte welkom!***

3. Informatie voor zaalvoorzitters

Hieronder treft u **per ronde met parallelsessies** de formats en richtlijnen voor het verloop van de sessies aan:

- Er zijn 2 rondes met elk ongeveer 10 parallelsessies waaruit gekozen kan worden door deelnemers.
- Beide rondes duren precies 50 minuten.
- Tussen de 2 rondes met parallelsessies is er 30 minuten om te wisselen naar het lokaal van de gekozen sessie in de volgende ronde.
- Tijdens elke sessie is er in het betreffende lokaal een zaalvoorzitter aanwezig. Hij of zij bewaakt de tijd en geeft korte feedback op de presentaties (zie hieronder).
- In elke ronde bestaan de sessies uit een presentatie- en een vragen/discussiedeel (zie hieronder).
- Tijdsoverschrijdingen zijn niet toegestaan! De start- en eindtijd van elke sessie en daarbinnen de presentatie- en discussietijd wordt (streng) bewaakt door de zaalvoorzitter.

Ronde 1 en 2 parallelsessies: van 14.00-14.50 uur en van 15.20-16.10 uur

- Elke sessie uit een presentatiedeel (30 minuten) en een discussiedeel (20 minuten).
- Bij 2 presentaties in één sessie duurt elke presentatie maximaal 15 minuten en blijft er 20 minuten over voor vragen en discussie.
- Bij 3 presentaties in één sessie duurt elke presentatie maximaal 10 minuten en blijft er eveneens 20 minuten over voor vragen uit en discussie met de zaal.
- De zaalvoorzitter bewaakt de tijd en leidt de vragen- en discussieronde.
- Presentatoren in presentatieronde 1 en 2 dienen een stick met hun (ppt) presentatie mee te nemen.

Wisselronde 1 en 2 posterpresentaties: van 14.50-15.20 en van 16.10-16.40 uur

- Tijdens de wisselrondes kiest u een of meerdere opgestelde posters waarop verslag worden gedaan van een kleinschalig onderzoek. U kunt kiezen u een aanbod van 23 posters.
- U loopt naar de betreffende poster en gaat met de makers in gesprek over het gepresenteerde onderzoek. U kunt zich daarbij bijvoorbeeld kort laten informeren over het onderzoek, n.a.v. daarvan vragen stellen en/of gedachten en ideeën uitwisselen.
- Directe interactie en uitwisseling staat centraal in deze presentatievorm.

Thema A: Werkvormen, motivatie en presentatie

1

Werkvormen binnen het schoolvak Nederlands

Juliëtte Jansen en Denise van Wijhe
Blariacum College, Stella Maris College.
FLOS-begeleider: Vincent Westerwoudt

2

Begrijpend lezen in het beroepsonderwijs: samen of alleen?

Frank Knaps, Mieke van Moorsel, Lotte van Riet en Myrthe Senden
Emma College, ROC Leeuwenborgh, Mundium NT2, Herle College .
FLOS-begeleider: Vincent Westerwoudt

3

Gespreksvaardigheden in VMBO en MBO

Rachelle Bemelmans, Anne Nelissen, Sanne Reinders, Loes Smeets
SG Ursula, Citaverde College, ROC Leeuwenborgh
FLOS-begeleider: Vincent Westerwoudt

4

Betekenisvol onderwijzen en motivatie van leerlingen

Joeri Moulen, Luc Aben
Connect College
FLOS-Begeleider: Frank Schure

5

Activiteiten Engels buiten school en leerprestaties Engels in school

Milou Reintjens, Paula Segers, Piramila Ramesh-Rabeenthiran
ROC Gilde, Niekée Roermond, Citaverde College.
FLOS-begeleider: Peter Verheesen

6

Holistisch versus analytisch beoordelen van schrijfvaardigheidsoopdrachten

Gerdoun Babani en Tommie Penninx
St. Maartenscollege VMBO.
FLOS-begeleider: Peter Verheesen

Thema B: Externe fysieke invloeden

7

Klassenopstelling en spanningsboog van leerlingen in het MBO

Rachelle Geilen en Laura Vijfhuizen
ROC Leeuwenborgh
FLOS-begeleiders: Peter Verheesen

8

Beweging in de les en concentratievermogen

Tolik Birliba en Renée Evers
ROC Arcus, Citaverde College.
FLOS-begeleider: Peter Verheesen

9

Invloed van kleur in de klas op leerprestaties van leerlingen

Anique Huijskens, Laura Kubben, Sarah Neijns
ROC Leeuwenborgh, ROC Arcus, Citaverde College
FLOS-begeleider: Peter Verheesen

Thema C: Keuzebegeleiding

10

Invloeden op sectorkeuze door leerlingen

Indra Althof, Sierk Dauwerse, Thomas Boogers
SG Groenewald, Graaf Huyn College
FLOS-Begeleider: Frank Schure

11

Keuzebegeleiding en kwaliteit van wiskundelessen

Frank Geelen, Steve Loock, Maikel Schmetz
Ursula in Heythuysen, Herle College, Bernard Lievegoed school
FLOS-begeleider: Frank Schure

12

Keuzebegeleiding in het vmbo: wat kan beter?

Sjoerd Bongaerts, Delano Groznik, Joëlle Keulen
Niekée College, Connect College en SG Ursula
FLOS-Begeleider: Frank Schure

13

Sectorkeuzebegeleiding in de ogen van vmbo-leerlingen

Bo Alberts, Ruben Knippenbergh, Renée Roth
Blariacum College, Emmacollege, Citaverde College
FLOS-Begeleider: Frank Schure

Thema D: ICT-Social Media

14

Gebruik digitaal schoolbord door beginnende en ervaren leraren

Ruben Moors, Rens van der Wel, Kevin Starmans, Dylan Smeets
Betrokken scholen: Sophianum, Connect College, Herle College
FLOS-begeleider: Reggie Berkers

15

ICT in aardrijkskunde- en geschiedenislessen

Wesley Lardinois, Nick Rademakers en Ward Slenter
Charlemagne College, Citaverde College, St. Maartenscollege
FLOS-begeleider: Reggie Berkers

16

Leesvaardigheden en ICT-gebruik

Studenten: Lisa Wolters, Floor Lindelauff, Julien Smeets
FLOS-begeleider: Reggie Berkers

17

Facebookgroepen in vmbo klassen als digitale informatiebron

Kelly Vercoulen en Maud Vrolings
SG Ursula, Herle College
FLOS-begeleider: Peter Verheesen

18

Invloed van Facebook op zelfstudie van MBO leerlingen

Rianne Frissen, Jill Voots en Kylie Geerlings
ROC Leeuwenborgh, CIOS Sittard
FLOS-begeleider: Peter Verheesen

19

Facebook als ondersteuning bij huiswerk

Lisanne Kicken ; Manon Hanssen ; Debbie Savelkoul
BC Broekhin, Broekland College, Charlemagne College
FLOS-begeleider: Reggie Berkers

20

Vakgericht gebruik van Facebook buiten de klas

Herle College (Robbert Plum), Niekée (Mike Bouten), Grotius College (Simone Claessens), Rombouts College (Niels van Bun), Brandenburg College (Shelly Kil), Sophianum (Maikel Demandt), SG Phillips van Horne (Paul Cober), Bernhard Lievegoed School (Juliette Gallas), Trevianum (Ruud Hogenboom, Roij Driessen), College Weert (Claudy Adriaens), Connect College (Cyriel Sallem), Citaverde (Anne Bergs).
FLOS-begeleider: Harold Koolen

Thema: Pesten

21

Aanleidingen om te gaan pesten

Casper Janssen, Branco Dortangs en Rik Reijnders
Betrokken scholen: Broeklandcollege, Herlecollege, Graaf Huyn college
FLOS-begeleider: Raf Ensink

22

Pestslachtoffers

Angela Baadjou, Michelle Jennen, Randy Rouschop
Betrokken scholen: DaCapo, Broekhin, Emma College
FLOS-begeleider: Raf Ensink

23

Wat zou jij doen bij pesten

Marc Pont, Romy Snellen, Thom Westhovens, Hans van den Elsen
Betrokken scholen: Citaverde Heerlen, Citaverde Roermond, Sophianum Nijswiller
FLOS-begeleider: Raf Ensink

Natuurkunde - Wiskunde**Lokaal 0.01**Voorzitter: F. Schure (f.schure@fontys.nl)

- **Brain-Based Learning in de les natuurkunde**

*Stan Tolhuis, Studierichting Natuurkunde**Betrokken scho(o)l(en): Porta Mosana**FLOS-begeleider: Jos Smits*

Het doel van dit afstudeeronderzoek is om na te gaan of en in hoeverre de methodiek van "Brain-Based Learning" (BBL) van invloed is op het leef- en leerklimaat in de klas. Een lessenserie van in totaal 8 lessen over het onderwerp geluid (natuurkunde), gebaseerd op de uitgangspunten van BBL, vormt de lesmethode. De resultaten van het onderzoek geven inzicht in effecten van BBL op de motivatie van leerlingen en de kwaliteit van het leerproces.

- **Contouren van rekenonderwijs**

*Daan Hogevoender, Studierichting Wiskunde**Betrokken scho(o)l(en): SG Stella Maris Meerssen**FLOS-begeleider: José Faarts*

Het doel van het onderzoek is het ontwikkelen van rekenbeleid op een school. Dit gebeurt op basis van een aantal kernpublicaties op dit gebied en via een inventarisatie van de behoeften van de school.

Geschiedenis**Lokaal 0.03**Voorzitter: P. Roosjen (ppkroosjen@sintermeerten.nl)

- **Spotprenten in het geschiedenisonderwijs**

*Bertiëlle Michielsen, Cheryl Verhaegen, Sanny Kerssemeeckers en Hans Beckers**Studierichting Geschiedenis**Betrokken scho(o)l(en): Grotius Heerlen, Emma Hoensbroek, Connect Echt, Ursula Horn**FLOS-begeleider: Maurice Heemels*

Het doel van dit afstudeerproject is om na te gaan in hoeverre het gebruik van spotprenten en daarbij passende werkvormen in de les een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van historisch besef bij leerlingen. De prenten in het ontwikkelde lesmateriaal zijn van de hand van de Limburgse spotprentekenaar Louis Raemaekers. De dataverzameling vindt plaats via enquêtes en toetsen.

- **Doorlopende leerlijn in mens & maatschappij en geschiedenis?**

*Nick Meulenberg, Studierichting Geschiedenis**Betrokken scho(o)l(en): Broekhin Reuver**FLOS-begeleider: Peter Augustin*

Het doel is om te onderzoeken in hoeverre er sprake is van een doorlopende leerlijn in de schoolvakken vakken mens en maatschappij in de onderbouw en geschiedenis in de bovenbouw vmbo-t. Daarbij worden percepties van leraren en leerlingen en vaardigheden van leerlingen in kaart gebracht. Deze resultaten moeten leiden tot aanbevelingen voor de school t.a.v. de invulling van het vak 'mens & maatschappij' in de onderbouw.

Engels**Lokaal 0.02**Voorzitter: V. Westerwoudt (v.westerwoudt@fontys.nl)

- **Challenging advanced students in English**

*Mark Poel, Studierichting Engels**Betrokken scho(o)l(en): ROC Leeuwenborgh**FLOS-begeleider: Ella Zaouit*

The central question to my thesis is: to what extent can English teachers at the Leeuwenborgh Technical Department make the lessons challenging and interesting to the more advanced students in class? The Dutch government has introduced new demands for English at the MBO level and thus the teachers have introduced a new general English course. They are now running into the difficulty that the inflow of students differs greatly in their English skill levels. My thesis will give recommendations for a new course.

- **Centrale examinering van Engels in het MBO**

*Ivo Schols, Studierichting Engels**Betrokken scho(o)l(en): ROC-Leeuwenborgh**FLOS-begeleider: Hannie Lucassen*

Het doel van het onderzoek is meer zicht krijgen op de ontwikkelingen rondom de centrale (Cito) examinering van het vak Engels in het MBO. Tevens bekijkt het welke strategie de beste zou zijn in dit onlangs gestarte project. D.m.v. een enquête onder 36 Engels docenten, werkzaam in diverse mbo-opleidingen, is onderzocht hoe ontwikkelingen momenteel worden aangepakt en wat hun standpunten zijn. Het onderzoek resulteert in een advies dat beschrijft hoe we het beste zouden kunnen handelen m.b.t. centrale examinering van Engels in het MBO.

Geschiedenis**Lokaal 0.04**Voorzitter: M. Heemels (m.heemels@fontys.nl)

- **Verhalend geschiedenisonderwijs**

*Jules Ramakers, Studierichting Geschiedenis**Betrokken scho(o)l(en): Trevianum Sittard**FLOS-begeleider: Thijs van Vugt*

Het doel van het afstudeeronderzoek is om na te gaan wat de invloed van verhalend geschiedenisonderwijs is op leerlingen. Op basis van theorie, concepten en vormen m.b.t. verhalend onderwijs is een observatieschema voor leraren en een vragenlijst voor leerlingen ontwikkeld. De uitgevoerde klassenobservaties en enquête criteria geven in de effecten van verhalend onderwijs.

- **Romeinen in de beiden Limburgen**

*Alex van Roekel, Studierichting Geschiedenis**Betrokken scho(o)l(en): Graaf Huyn Geleen**FLOS-begeleider: Peter Augustin*

De centrale vraag van dit afstudeeronderzoek is of en in hoeverre de motivatie van leerlingen voor het vak geschiedenis beïnvloedt wordt door binnen de hoofdthema's uit de geschiedenis ook regionale aspecten mee te nemen.

ICT

Lokaal 2.04B

Voorzitter: H. Mertz (h.mertz@ghc.nl)

- **Hoe gebruik je ict als leermiddel in de klas?**

Antoine van den Beemt (LOOK Wetenschappelijk Centrum Leraren Onderzoek, Open Universiteit) (antoinevandenbeemt@ou.nl)

Internet en games zijn voor leerlingen een belangrijk onderdeel van hun dagelijks leven. Door het gebruik van deze 'interactieve media' doen leerlingen een diversiteit aan ervaringen, vaardigheden en voorkeuren op, die ze vervolgens mee naar school brengen. De focus van dit promotieonderzoek was hoe we met kennis over deze diversiteit, ict optimaal als leermiddel kunnen gebruiken. Want de vraag 'of' we ict in de klas gebruiken, is inmiddels vervangen door 'hoe' we ict als leermiddel inzetten.

- **Een Regionaal Leercentrum voor professionalisering van leraren?**

Guido van Dijk en Alexandra Smeets (g.vandijk@connectcollege.nl, a.smeets@connectcollege.nl)

Het Connect College is in najaar 2012 gestart met het Regionaal Leer Centrum (RLC) Connect2Live om professionalisering van leraren eenvoudiger te maken. blijkt in de praktijk maar moeilijk tot stand te komen. De bedoeling is dat Connect2Live uitgroeit tot een regionaal leernetwerk, dat zowel fysiek als virtueel leeft en bloeit en waarbij professionaliseren als een continu proces wordt gezien. Een van de onderzoeksthema is 'gespreid leiderschap'. Definitie, operationalisatie en effecten op dit onderzoeksterrein zijn nog onderwerp van discussie.

Geschiedenis

Lokaal 2.27B

Voorzitter: G. Mennen (g.mennen@blariacum.nl)

- **Op zoek naar de meerwaarde van historische speelfilms in de geschiedenisles**

Han Beyer, Studierichting Geschiedenis

Betrokken scho(o)l(en): Bernardinus Heerlen

FLOS-begeleider: Jos Meuwissen

Het doel van het onderzoek is om erachter te komen of het gebruik van fragmenten uit historische speelfilms meerwaarde heeft in geschiedenislessen. Kennis over de voor- en nadelen van historische speelfilms vormt het theoretisch kader. Data zijn verzameld aan de hand van een opdracht rondom twee PowerPoints, opdrachten gerelateerd aan historische speelfilms en enquêtes (methode).

- **iPad-gebruik in de les**

Rob Worms, Studierichting Geschiedenis

Betrokken scho(o)l(en): Niekke Roermond

FLOS-begeleide: Maurice Heemels

Tijdens het onderzoek wil ik ontdekken in hoeverre het mogelijk is de iPad te implementeren in het onderwijs. Kan de iPad als vervanging van ander leermiddelen fungeren? Diverse artikelen en onderzoeken vormen het theoretisch kader. De methodiek die het onderzoek vorm geeft, is een enquête onder docenten, leerlingen en directie binnen de school. De praktijkschool heeft gekozen om brugklassen te laten werken met iPads, wat zijn de bevindingen? De resultaten geven inzicht in de voor- en nadelen van iPads in het onderwijs.

Leerlingbegeleiding

Lokaal 2.27C

Voorzitter: R. Berkers (r.berkers@fontys.nl)

- **Advies praktijkonderwijs of LWOO op basis van sociaal-emotionele criteria**

Saskia Coenen, Studierichting Geschiedenis

Betrokken scho(o)l(en): Eysenhegge Sittard

FLOS-begeleider: Lotte Worms

Het doel van het afstudeeronderzoek is het ontwikkelen van handvatten voor leraren, zodat zij leerlingen, die in het grensgebied tussen praktijkonderwijs en leerwegondersteunend onderwijs vallen een beter advies kunnen geven op basis van hun sociaal emotioneel functioneren in relatie tot de voortzetting van de schoolcarrière. Leerlingen worden geobserveerd ten aanzien van hun zelfredzaamheid. Resultaten geven inzicht wat er in dat opzicht gevraagd wordt van leerlingen binnen de beide onderwijstypen.

- **Basisbehoeften van leerlingen met PDD/NOS**

Kimberley van Beek, Studierichting Geschiedenis

Betrokken scho(o)l(en): Eysenhegge Sittard

FLOS-begeleider: Lotte Worms

Dit afstudeeronderzoek gaat over de mate waarin de theorie van de basisbehoeften (relatie, competentie en autonomie) van Stevens aansluiten bij specifieke kenmerken van leerlingen met PDD-NOS. Het onderzoek richt zich op de vraag in hoeverre deze basisbehoeften herkenbaar zijn bij leerlingen in het LWOO met PDD/NOS.

- **Ingrijpen door leraren bij fysiek geweld**

Lars Heuvelmans, Studierichting Geschiedenis

Betrokken scho(o)l(en): Broekland Hoensbroek

FLOS-begeleider: Reggie Berkers

Dit onderzoek heeft als doel in beeld te krijgen hoe leraren in het voortgezet onderwijs effectief kunnen ingrijpen bij fysiek geweld. Het theoretisch kader omvat de juridische aspecten van ingrijpen bij geweld, evenals eerdere onderzoeken naar frequentie van geweld en de aanpak daarvan. De vraag; 'Hoe kunnen docenten fysiek geweld effectief stoppen?' wordt beantwoord door middel enquëtering op basis van een aantal casussen. Ook bestaande (gewelds)protocollen worden geanalyseerd. Uiteindelijk moet het onderzoek een aantal bruikbare adviezen voor de schoolpraktijk (leraren en schoolleiding) opleveren.

Voorzitter: H. Koolen (harold.koolen@fontys.nl)

- **Didactische strategieën om in te spelen op verschillen in economische voorkennis?**

Tom Kessels, Studierichting Economie

Betrokken scho(o)(en): Philips van Horne Weert

FLOS-begeleider: Harold Koolen

Hoe ga je als leraar in je les om met verschillen tussen leerlingen wat betreft hun economische voorkennis. In één klas zitten soms leerlingen, die nog niet eerder het vak economie hebben gehad, terwijl het merendeel al enige economische kennis heeft opgedaan via het vak M&M of economie. Het afstudeeronderzoek richt zich op de vraag in hoeverre dit van invloed is op leerling resultaten en welke didactische aanpakken effectief zijn om in te spelen op dergelijke verschillen in voorkennis.

- **Kiezen voor aardrijkskunde en geschiedenis in de bovenbouw**

Danny Bouwens, Studierichting Aardrijkskunde

Betrokken scho(o)(en): Trevianum Sittard

FLOS-begeleider: Thijs van Vugt

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen waarom leerlingen nu juist wel of geen aardrijkskunde of geschiedenis kiezen in de bovenbouw. Via een schriftelijke enquête met gesloten vragen worden leerlingen bevraagd op hun motieven. De enquêtes worden zowel op de onder- als de bovenbouw afgenomen om een totaalbeeld te krijgen van de overgang tussen derde en vierde klassen. De resultaten leveren aanbevelingen om via de lessen in beide vakken leerlingen te motiveren om beide vakken ook te kiezen in de bovenbouw.

Lokaal 0.01

Voorzitter: G. Mennen (g.mennen@blariacum.nl)

- **Het effect van gedifferentieerde digitale leerroutes op het leerrendement**
F. Prince (f.prince@sophianum.nl)
Doel is om het effect op het leerrendement te meten, wanneer lesstof gedifferentieerd op niveau wordt aangeboden door een adequate integratie van ICT in het leerproces. Differentiatie, gebruik van ICT in het onderwijs en een combinatie hiervan vormt het theoretisch kader. Er is een experiment uitgevoerd onder 117 leerlingen. De resultaten geven inzichten ten aanzien van ICT-toepassingen met het doel beter maatwerk te leveren, met behoud en/of verbetering van de kwaliteit van het onderwijs.
- **Professionele ruimte en gespreid leiderschap in scholen**
F. Hulsbos en A. Evers (LOOK Wetenschappelijk Centrum Leraren Onderzoek, Open Universiteit) (arnoud.evers@ou.nl)
Vanuit het perspectief van gespreid leiderschap kan leiderschap wisselen per situatie, op basis van iemands expertise, affiniteit en talenten. In deze presentatie gaan we in op de belangrijkste condities waarbinnen gespreid leiderschap kan ontstaan, en verkennen we de waarde ervan voor het invullen van professionele ruimte en innovatie in scholen. Ook bespreken we nieuwe methoden voor onderzoek naar gespreid leiderschap, dat directe praktische waarde heeft voor scholen en waarbij leraren en onderzoekers samen optrekken.

Lokaal 2.27C

Voorzitter: V. Westerwoudt (v.westerwoudt@fontys.nl)

- **Academisch onderzoek in de onderwijspraktijk**
Van Vragenlijst naar Onderwijskwaliteit
R. Haenbeukers / M. van de Bovenkamp / E. Feron
(r.haenbeukers@maastrichtuniversity.nl / mvandebovenkamp@broekhin.nl / e.feron@maastrichtuniversity.nl)
In het voortgezet onderwijs worden via allerlei toetsen en vragenlijsten veel gegevens van leerlingen verzameld. Uiteindelijk moet het verzamelen van deze gegevens leiden tot beter onderwijs. Deze presentatie geeft een illustratie van hoe een goed databestand concreet kan bijdragen aan de onderwijskwaliteit op een vo-school. Stap voor stap doorlopen we aan de hand van voorbeelden de verschillende stadia in dit onderzoeksproces van data naar onderwijskwaliteit.

Eerst laten we aan de hand van het Inventaar-project zien hoe het verzamelen van leerlinggegevens leidt tot relevante inzichten over onderwijskwaliteit. Vervolgens bekijken we hoe op de vo-school 'BC Broekhin' een weg gevonden is om deze academische inzichten te vervlechten met de dagelijkse onderwijspraktijk. De implementatie van een tweetal lopende onderzoeken (project Onderwijsbewijs en project Samenwerkend Leren) op 'BC Broekhin' wordt beschreven en we gaan in op de directe invloed van het onderzoek op de bijsturing van het onderwijs.

Lokaal 0.02

Voorzitter: M. Sevenich (m.sevenich@fontys.nl)

- **In hoeverre worden profieladviezen opgevolgd?**
Maastricht University Teachers Academy en Graaf Huyn College
M. Leenders (m.leenders@ghc.nl)
Aanleiding voor dit onderzoek is de doorstroom van leerlingen in de bovenbouw van het vwo. Profieladviezen geven een voorspelling voor de kans dat een leerling binnen het geadviseerde profiel onvertraagd naar een diploma kan doorstromen. In een breder kader wordt de effectiviteit van profieladviezen onderzocht op een viertal LVO scholen. De verwachting is dat een uitspraak gedaan kan worden of een hoge opvolging van het advies leidt tot meer onvertraagde doorstroom. Ook wordt uitsluitel verwacht over de factoren die opvolging van het profieladvies mede bepalen
- **De Keuze voor het vak aardrijkskunde en geschiedenis in de bovenbouw**
J. Maessen (j.maessen@trevianum.nl)
Het onderzoek richt zich op de achtergrond van de keuze voor de vakken aardrijkskunde en geschiedenis in de derde klassen. De aanleiding was de constatering dat beide vakken in de bovenbouw relatief weinig in het vakkenpakket worden gekozen. Middels het houden van enquêtes in onder- en bovenbouw wordt getracht een beeld te krijgen van wat de leerlingen motiveert om de vakken niet te kiezen. De resultaten moeten de secties handvatten geven om de leerlingen meer voor aardrijkskunde en geschiedenis te enthousiasmeren.

Lokaal 0.03

Voorzitter: F. Neiss (fneiss@broekhin.nl)

- **Netwerklere als vorm voor verspreiden van resultaten uit praktijkonderzoek**
C. Meijs (celeste.meijs@ou.nl) (LOOK Wetenschappelijk Centrum Leraren Onderzoek OU)
Helaas blijven regelmatig waardevolle bevindingen uit praktijkonderzoek alleen bij de onderzoeker bekend. In deze presentatie laten we de deelnemers kennis maken met een manier om deze bevindingen te delen binnen en buiten de school. Aan de hand van beelden wordt ingegaan op de mogelijkheden van netwerklere. Tot slot worden er contactgegevens verstrekt waarbij er persoonlijk meer informatie, en indien gewenst, ondersteuning gegeven kan worden bij het opstarten van netwerklere in de eigen (school)praktijk.
- **Facebook als "vaklokaal"**
Effectiviteitsonderzoek naar de inzet van aansprekende communicatiekanalen in de lespraktijk
H. Derksen / J. Derks (hderksen@broekhin.nl / jderks@broekhin.nl)
Leerlingen maken gedurende de hele dag gebruik van de sociale netwerken die ze benaderen met een smart Phone. Facebook is momenteel het meest gebruikte medium waarmee leerlingen met elkaar communiceren. Op welke wijze kan het onderwijs van deze "intrinsieke" motivatie bij het gebruik van sociale media profiteren?
Uit ervaring is gebleken dat als leerlingen de lesstof met elkaar bediscussieren of uitleggen aan elkaar dit tot een hoger leerrendement leidt. Onderzoek naar coöperatieve werkvormen ondersteunt deze ervaring.

Lokaal 2.04A

Voorzitter: H. Mertz (h.mertz@ghc.nl)

- **Wat zijn de oorzaken van de relatief hoge afstroom- en uitstroomgegevens van de havo-afdeling op onze school?**
A. Colaris / P. Roosjen (ahj.colaris@sintermeerten.nl / ppkroosjen@sintermeerten.nl)
De oorzaken van het afhaken van Havo-leerlingen zijn van zeer diverse aard. Landelijk onderzoek constateert dat vrijwel nooit één oorzaak doorslaggevend is. Het streven is nog voor dit schooljaar tot een voorlopige conclusie te komen m.b.t. deze problematiek, specifiek voor het Sintermeertencollege. Tot nu toe is cijfermatig materiaal onderzocht over de afstroom en dit wordt vergeleken met de instroomgegevens. Interviews en vragenlijsten met betrokkenen - (oud-) leerlingen, docenten, mentoren, zorgteam, management- moeten meer duidelijkheid verschaffen, alsook literatuuronderzoek.
- **Motivatieproblematiek van hoogbegaafde leerling**
Slimme leerlingen vervelen zich!
D. Kevers (d.kevers@trevianum.nl)
Het blijkt dat leerlingen vaak uit verveling, omdat de lesstof niet aansluit bij het geen dat ze aan zouden kunnen, een afnemende motivatie hebben, met als gevolg afstroom.
Op het Trevianum zijn we bezig met het Odyssee-programma voor de aller-slimste leerling. Een extra uitdaging op alle denkbare vlakken. Tijdens de presentatie zullen voorbeelden gegeven worden, hoe wij denken, leerlingen te kunnen motiveren. De resultaten van de uitdagingen in verdieping en verbreding worden in een later stadium geëvalueerd.

Lokaal 2.04B

Voorzitter: R. Berkers (r.berkers@fontys.nl)

- **Wel willen, maar het toch niet doen**
De intention-behavior gap bij leraren ten aanzien van het doen van onderzoek en het starten van een masteropleiding
A. Aben (aukje.aben@ou.nl) (LOOK Wetenschappelijk Centrum Leraren Onderzoek, OU)
Het doel van deze studie is om inzicht te verwerven in factoren die van invloed zijn op het zetten van de stap door leraren om onderzoek te gaan doen in de eigen praktijk of een masteropleiding te gaan volgen. Met behulp van interviews met ±50 leraren in het VO is deze zogenoemde 'intention-behavior gap' onderzocht. Met behulp van deze kennis kunnen bijvoorbeeld condities op scholen die het zetten van deze stap bemoeilijken geoptimaliseerd worden.
- **Wat speelt er rondom de oudere docent/werknemer?**
C. de Koster (cmdekoster@sintermeerten.nl)
Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de problematiek rondom "De oudere werknemer in het onderwijs". Hierbij wordt het onderwerp vanuit diverse invalshoeken benaderd, zowel vanuit de beleidsmatige kant, maar ook vanuit de emoties van de betrokkenen. Appreciative Inquiry is een aanpak voor organisatieverandering waarbij mensen samen onderzoeken wat er goed werkt in plaats van wat er verkeerd gaat. Met behulp van Begeleidingskundig onderzoek worden gegevens gegenereerd die kunnen helpen bij een optimale positionering van "de oudere werknemer" in de schoolorganisatie

Lokaal 0.04

Voorzitter: H. Koolen (harold.koolen@fontys.nl)

- **Leren door ontwerpen: een verbindende factor in bètavakken**
D. van Breukelen (d.vanbreukelen@fontys.nl), FLOS natuurkunde/techniek
Studie: TU Delft, Science Education and Communication
Integratie van schoolvakken is een hot item. Een kansrijke aanpak om inhouden en vaardigheden uit de bètavakken met elkaar te verbinden is "leren door ontwerpen". Deze didactische benadering sluit aan bij de nieuwe schoolvakken NLT en O&O en bij de ontwikkeling van Technasia. Als onderdeel van een promotietraject is via een literatuurstudie kennis over "leren door ontwerpen" in kaart gebracht. Het promotieonderzoek als geheel richt zich op het ontwikkelen van kennis over samenhangende didactische strategieën die in het bètadomein (kunnen) worden ingezet in het kader van vakkenintegratie
- **Leidt het geven van gedetailleerde aan leerdoelen gerelateerde feedback op toetsresultaten tot een verbetering van prestaties?**
O. van Egdome (so.egdom@sintermeerten.nl)
Onderzocht wordt of het geven van gedetailleerde leerdoelen (en feedback daarop) leidt tot een verbetering in prestaties van leerlingen. De aanleiding van het onderzoek ligt in het feit dat de doorstroomcijfers voor de bovenbouw havo en vwo op het Sintermeertencollege als onvoldoende zijn beoordeeld. Het onderzoek wordt uitgevoerd als een experimentele studie onder bovenbouwleerlingen die het vak scheikunde volgen. Na een voormeting volgt feedback en aansturing om problemen te verhelpen. Uit een nameting wordt duidelijk of deze aanpak tot een significante verbetering leidt.

Lokaal 2.05A

Voorzitter: M. Heemels (m.heemels@fontys.nl)

- **Kan breintraining de redeneervaardigheid verbeteren?**
Maastricht University Teachers Academy en Graaf Huyn College
R. Aries (r.aries@ghc.nl)
Adolescenten presteren ondermaats bij toetsen waarbij een beroep wordt gedaan op de redeneervaardigheden. Gesteld wordt dat brain-based training binnen het onderwijs de redeneervaardigheid zal verbeteren en dat deze verbetering afhankelijk is van de duur van de training en de motivatie van de leerlingen. Het onderzoek beoogt na een nulmeting het effect van brain-based training op de prestaties in werkgeheugentaken, metacognitieve strategieën en het beantwoorden van analysevragen te vergelijken na een trainingsduur van zes lesweken.
- **Het LOVB-concept als brug tussen vmbo en bedrijfsleven**
Wilfried Baur, Studierichting Techniek
Betrokken scho(o)(en): Kwadrant Weert, FLOS-begeleider Jos Smits
LOVB staat voor: Leerlingen, Onderwijs, Vakgebied en Bedrijfsleven. Het doel van dit afstudeeronderzoek is om leerlingen zo levensrecht mogelijk te laten leren en na te gaan of dit leidt tot een betere motivatie bij leerlingen, een beter gemotiveerde keuze voor een vervolgopleiding en een sterkere koppeling tussen VMBO en bedrijf. De resultaten van het onderzoek geven inzicht in de opbrengsten voor leerlingen, ouders, school en het technisch bedrijf Enraf Nonius dat bij de uitvoering van dit project was.

Lokaal 2.27B

Voorzitter: P. Hilkens (p.hilkens@trevianum.nl)

- **Het behouden van kwalitatief goed onderwijs in een krimpsituatie op het Sophianum**
M. Weijers / L. Puijk (m.weijers@sophianum.nl / l.puijk@sophianum.nl)
Doel is om tot een bij het Sophianum passend, innovatief en kwalitatief goed onderwijs concept in een krimpsituatie te komen. Uit onderwijskundige literatuur zijn bouwstenen benoemd als basis voor een nieuw concept. Middels de moderatiemethode onder de verschillende geledingen op school werden relevante bouwstenen geselecteerd. Vergelijking van concepten op andere succesvolle, met het Sophianum vergelijkbare scholen, moet uiteindelijk leiden tot een voor het Sophianum bruikbaar concept bij terugloop van het leerlingenaantal.
- **De introductie van de grammaticakaart.**
G. Kirkels (g.kirkels@pvanhorne.nl)
De door docenten van Philips van Horne SG ontwikkelde grammaticakaart heeft als doel een verbindend instrument te zijn voor de grammatica bij Nederlands, Engels, Frans en Duits. De kaart biedt een overzicht van grammaticale items. Het uitgevoerde onderzoek meet het effect van het gebruik van de kaart op 3 havo bij de vakken Nederlands, Engels en Frans. Bij het vak Nederlands is er sprake van een significant verband tussen het gebruik van de kaart en de verbetering van de resultaten.

7. Plattegrond Fontysgebouw: sessielokalen

